

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

NAVOIY DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI

TABIIY GEOGRAFIYANING DOLZARB MUAMMOLARI

FANINING O`QUV DASTURI

(Magistratura mutaxassisligi uchun)

Bilim sohasi: 500 000 – Tabiiy fanlar, matematika
va statistika
Ta’lim sohasi: 530 000 – Fizika va tabiiy fanlar
Mutaxassislik: 70530201 - Geografiya

Fan/mavzu kodi TGDM1202	O`quv yili 2024-2025	Semestr II	Kreditlar 2	
Fan/modul turi Tanlov fan	Ta`lim tili O`zbek		Haftadagi dars soatlari 2	
1.	Fanning nomi	Auditoriya mashg`ulotlari (soat)	Mustaqil ta`lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	Tabiiy geografiyaning dolzarb muammolari	30	30	60
2.	<p>I. Fanning mazmuni -70530201 - Geografiya mutaxassisligi magistrLARINI eng yangi ma`lumotlar va bilimlarga tayangan holda magistrantlarga geotizimlar haqidagi ta`limotlarni o`rganib, ularning ilmiy-nazariy va amaliy tomonlarini magistrantlarning faol ishtirokida ko`rib chiqish. Geografik borliq, jarayon, hodisalar va ular haqidagi tushunchalar insonlar ming kundalik hayoti va ish faoliyati bilan shunday chambarchas bog`lanib ketganki, bir qaraganda bu fan juda tushunarli, sodda va osonginadek tuyuladi. Aslini olganda, mutlaqo bunday emas. Geografiya-turli ko`lamdagi hududlarga bag`ishlangan fan. Har bir hudud (geosistema) esa, o`ziga xos bir dunyo. U o`zining borligi, bir butunligi bilan boshqa hududlardan farqlanadi va kattga tizimning (Koinot, Geografik qobiqning) ajralmas qismi hisoblanadi. Modda va energiya almashinuvi tufayli vujudga kelgan mazkur bog`lanish va farqlanishlar mohiyatni bilish-juda murakkab geografik vazifa. Ushbu vazifani bajarish dialektik mantiq va umumgeografik sintez asosida tegishli xulosalar chiqarishni talab qiladi. Bu geografiya fanining ko`p qirrali va murakkabligidan bir nishonadir.</p> <p>II. Asosiy nazariy qism (ma`ruza mashg`ulotlari)</p> <p>II. I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:</p> <p>1- mavzu. Tabiiy geografiyaning dolzarb muammolari fanini mazmuni, maqsadi va vazifalari. Tabiiy geografik tadqiqotlarning shakllanishi; Fan. Fanlar tizimi. Tabiiy geografiyaning dolzarb muammolari fanining vazifalari. Tabiiy geografiyaning dolzarb muammolari fanlari tizimi. Fanning maqsad va vazifalari.</p> <p>2-mavzu. Geografiya fanining mazmuni-mohiyati, o`rganish ob'ekti. fanining tarixidan. Tabiiy geografiyaning dolzarb muammolari fanlari sohasida olib borilgan nazariy va amaliy tadqiqot ishlari.</p> <p>3-mavzu. Fanning tadqiqot usullari va tamoyilari. Kompleks tabiiy geografiya ta`limotining mantiqiy asoslari.</p> <p>4-mavzu. Falsafa va geografiya Geotizimlarni tasniflash asoslari.</p> <p>5-mavzu. Tabiiy geografik rayonlashtirish va uning amaliy ahamiyati. Tabiiy rayonlashtirish va ularning ko`lamlari va mezonlari hamda o`zaro aloqadorliklari.</p> <p>6-mavzu. Landshaftlarni tasniflash va amaliyot.</p> <p>7-mavzu. Geografiya va ekologiya: muammolar va amaliyot.</p> <p>III. Amaliy mashg`ulotlar bo`yicha ko`rsatma va tavsiyalar</p> <p>amaliy mashg`ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:</p> <p>1-mavzu. Geografiyaning fanlar tizimidagi o`rni, fanining maqsadi va vazifalari.</p> <p>2-mavzu. Geografiya fanining mazmun-mohiyati, tadqiqot usullari, fanining rivojlanish tarixi.</p> <p>3-mavzu. Antropogen landshaftshunoslik va amaliyot.</p> <p>4-mavzu. Landshaftlarni tasniflash va amaliyot, ularni tasniflash masalalari.</p>			

	<p>5-mavzu. Iqlim o`zgarishi va uning ahamiyati.</p> <p>6-mavzu. Landshaftlar resursshunosligi. Regional tabiiy geografik tahlil va taksonomiya masalasi.</p> <p>7-mavzu. Tabiiy geografik rayonlashtirish va uning amaliy ahamiyati.</p> <p>8-mavzu. Geografik bashorat va amaliyot.</p>
3.	<p style="text-align: center;">V. Tabiiy geografiyaning dolzarb muammolari fani o`qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)</p> <p>Fanni o`zlashtirish natijasida talaba:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fanlar tizimi. Tabiiy geografiyaning dolzarb muammolari fanining vazifalari. Tabiiy geografiyaning dolzarb muammolari fanlari tizimi. Fanning maqsad va vazifalari. Umumiy tabiiy geografik fanlar (Umumiy yer bilimi, umumiy geomorfologiya, umumiy gidrologiya, tabiiy geografik rayonlashtirish); (bilim) • Tabiiy geografiyaning dolzarb muammolari fanining tarixidan. Tabiiy geografiyaning dolzarb muammolari Tabiiy geografiyaning dolzarb muammolari fanlari sohasida olib borilgan nazariy va amaliy tadqiqot ishlari. Geotizimlar va kompleks tabiiy geografiya ta`limotining mantiqiy asoslari. Geotizimlar va ularning ko`lamlari va mezonlari hamda o`zaro aloqadorliklari. bilishi va ulardan foydalana olishi; (ko`nikma) • barcha Tabiiy geografiyaning dolzarb muammolari kartalarini tahlil qilish, ulardan samarali foydalanib, yangi bilimlar olish, olgan bilimlarini o`quvchilarga tushunarli qilib yetkazish ko`nikmalariga ega bo`lishi kerak; (malaka)
4.	<p style="text-align: center;">VI. Ta`lim texnologiyalari va metodlari:</p> <ul style="list-style-type: none"> • interfaol keys-stadilar; (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar); • guruhlarda ishlash; • amaliy mashg`ulotlar • taqdimotlarni qilish; • individual loyihalar; • jamoa ishlash va himoya qilish uchun loyihalar. • ijodiy ishlar yaratish
5.	<p style="text-align: center;">VII. Kreditlarni olish uchun talablar:</p> <p>Fanga oid nazariy va amaliy tushunchalarni to`la o`zlashtirish, tahlil natijalarini to`g`ri aks ettira olish, o`rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish, ijod qilish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo`yicha amaliy ishni topshirish.</p>
6.	<p style="text-align: center;">Asosiy adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Zokirov Sh.S. va boshq. Tabiiy geografiyadan o`quv dala praktikasi -T.: ToshDU, 1989. 2. Nigmatov A.N. Yusupov R. Tabiiy geografik komplekslar va ekzogen jarayonlar. T.; Turon iqbol, 2006. 3. Nazarov I.Q. Geografiya fanining asosiy muammolari. Toshkent, «Muxarrir», 2013, 211 b. 4. Zaynutdinov A. va boshq. Tabiiy geografiyadan o`quv-dala amaliyoti (Chorbog` o`quv-dala amaliyoti misolida). –T.: Universitet, 2003. 5. Nostradamus M. Kelajak haqida bashoratlar. Toshkent, «Yozuvchi» nashriyoti, 1997, 40-bet. 6. Nazarov I.K., Toshov X.R. Cho`l–yaylov landshaftlarini kelgusida rivojlanishining asosiy yo`nalishlari (Buxoro viloyati misolida) Fan va texnika taraqqiyoti. Samarkand, 2007,101-103-betlar. 7. Rafikov A.A. Geografik prognozlashtirish asoslari. Toshkent. «Universitet», 2003, 268 bet. 8. Haqiqat manzaralari. 96 mumtoz faylasuf. -Toshkent, «Yangi asr avlodi», 2009, 372-bet. 9. Falsafa. Qomusiy lug`at. -Toshkent, «Shark», 2004, 496 b. <p style="text-align: center;">Qo`shimcha adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Sh.Mirziyev. Tanqidiy tahlil, qat`iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik-har bir rahbar

	<p>faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. Toshkent –“O'zbekiston” -2017.104</p> <p>2. Sh.Mirziyoev. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash-yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. Toshkent –“O'zbekiston” -2016.488 b.</p> <p>Мирзиёев Ш. М. Буюк келажакимизни мард ва олижаноб халқимиз билан бирга қураимиз. “Ўзбекистон”, 2017.</p> <p>3. 2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevraldagi PF-4947 sonli Farmoni.</p> <p>4.O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasi. O'zbekiston Respublikasi prezidentining farmoni. O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2017 y., 6-son, 70-modda.</p> <p style="text-align: center;">Axborot manbaalari</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. www.tdpu.uz 2. www.pedagog.uz 3. www.ziyonet.uz 4. www.lex.uz; 5. www.bilim.uz; 6. www.gov.uz;
7	<p style="text-align: center;">Navoiy davlat pedagogika instituti tomonidan ishlab chiqilgan va Institut Kengashining 2024 yil 6-sentyabrdagi qarori bilan tasdiqlangan</p>
8	<p>Fan/modul uchun mas`ullar: Raxmatov Yu.B. – Navoiy davlat pedagogika instituti Geografiya va iqtisodiy bilim asoslari kafedrasini dots., prof.v.b.</p>
9	<p>Taqrizchilar: To`xtaeva H.T. – Toshkent irrigasiya va qishloq xo`jaligini mexanizatsiyalash muxandislari institute milliy tadqiqot universiteti Buxoro tabiiy resurslarni boshqarish institute gidrologiya va ekologiya kafedrasining dotsenti Kodirova M.M.- Navoiy davlat pedagogika instituti Geografiya va iqtisodiy bilim asoslari kafedrasini katta o`qit.</p>

Kafedra mudiri:

DSc S.R.Shodiyev